

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף צ

(בעמ' הקודם)

קושיא: וכי היא נחשבת למת מצווה? והרי 'מת מצווה' הוא מי שאין מי שיתעסק בקבורתו, אבל אם מי שמצא את המת קורא לאחרים להתעסק בקבורתו והם באים לסייע לו אין זה מת מצווה. ואף אשה זו יש את משפחתה שתתעסק בקבורתה, ואינה מת מצווה.

תירוץ: כיון שמשפחתה לא יורשת אותה (מדרבנן) לכן הם לא יבואו להתעסק בקבורתה, וא"כ היא מת מצווה ולכן מותר לבעלה הכהן להיטמא לה.

הגמרא חוזרת לברייתא לעיל ומוכיחה שיש לחכמים כח לעקור דבר מן התורה:

ואוכלת בגינו תרומה: למדנו בברייתא לעיל - שאשת כהן קטנה אוכלת בתרומה מחמת בעלה. והרי היא אינה נחשבת לאשתו מן התורה, ואיך היא אוכלת בתרומה? אלא מוכח שיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה.

דחיה: מדובר בתרומה מדרבנן.

תא שמע: מי שאכל פירות תרומה טמאה בשוגג, צריך לשלם לכהן פירות חולין טהורים. ואם שילם לכהן פירות חולין טמאים, לדעת סומכוס בשם ר' מאיר - אם שילם בשוגג (= שהיה סבור שהם טהורים) תשלומיו תשלומים, ואם במזיד אין תשלומיו תשלומים, שאנו קונסים אותו. ולדעת חכמים - בכל מקרה תשלומיו תשלומים, אלא שתיקנו חכמים שיחזור וישלם חולין טהורים.

והוינן בה: ויש להקשות על הברייתא: מדוע במזיד אין תשלומיו תשלומים, כלומר מה שייך כאן 'מזיד', והרי אמנם הוא יודע שהם טמאים אבל הוא משלם לכהן יותר ממה שהוא אכל, שהרי הוא אכל תרומה טמאה שאינה ראויה לכהן אפילו בימי טומאתו (= אסור לאכול תרומה טמאה) והוא שילם לכהן חולין טמאים הראויים לו בימי טומאתו.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ואמר על זה רבא ויש אומרים שאמר את זה כדי (= שם חכם), שצריך לגרוס בברייתא שאם אבל תרומה טמאה משלם **כל דהו** כלומר מה שירצה ואפילו חולין טמאים, ומחלוקתם של ר' מאיר וחכמים היא במקרה שאכל תרומה טהורה ושילם חולין טמאים.

כעת הגמרא מוכיחה מהברייתא שיש לחכמים כח לעקור דבר מן התורה:

והרי מדאורייתא גם אם שילם פירות טמאים על התרומה הטהורה שאכל תשלומיו תשלומים, שהרי למדנו לעיל שגם על תרומה טמאה חל שם 'תרומה' (= לעיל פט: אמר רב אילעאי שהתורם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה), ואם הכהן יקדש אשה בפירות ששולמו לו קידושיו קידושין לפי שזה ממון שלו, ובכל זאת אמר רבי מאיר שאין תשלומיו תשלומים ואם הכהן קידש בזה אשה אין היא מקודשת לפי שאין זה ממון שלו, א"כ נמצא שאתה מתיר אשת איש (מן התורה, שהרי מדאורייתא היא כן מקודשת) להינשא לעולם. נמצא שיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה!

דחיייה: 'אין תשלומיו תשלומים' הכוונה שעליו לחזור ולשלם לכהן חולין טהורים, אבל באמת אם הכהן יקדש אשה בפירות הראשונים הטמאים קידושיו קידושין לפי שזה ממון שלו.

קושיא: א"כ במה נחלקו סומכוס (= ר' מאיר) וחכמים?

תירוץ: לרבי מאיר אם שילם בשוגג פירות טמאים לא צריך לחזור ולשלם פירות טהורים, ולרבנן צריך לחזור ולשלם, משום שקנסו שוגג משום מזיד.

תא שמע: דם שנטמא זרקו אותו על המזבח, אם זרקו אותו בשוגג הורצה הקרבן והתכפרו בו הבעלים, ואם זרקו אותו במזיד לא הורצה. והרי מדאורייתא דם שנטמא מרצה והבעלים מתכפרים, וכיון שחכמים אמרו שהוא לא מרצה הרי שהבעלים צריך להביא קרבן אחר ונמצא שהוא מביא חולין לעזרה (= שהרי מדאורייתא כבר התכפר בקרבן הראשון). נמצא שיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה!

רבי יוסי בר חנינא מתרץ: 'לא הורצה' הכוונה שהבשר של הקרבן לא ראוי לאכילה לכהנים, אבל הבעלים התכפרו בו ואינם צריכים להביא קרבן אחר.

קושיא: עדיין יש כאן עקירת דבר מן התורה, שהרי התורה מצווה על הכהנים לאכול את בשר הקרבנות, ואתה אומר שחכמים אמרו שהבשר לא יאכל לכהנים.

תירוץ: אין זה נחשב לעקירת דבר מן התורה משום שזהו 'שב ואל תעשה', כלומר הכהנים לא אוכלים את הבשר והמצווה נעקרת ממילא ואינם עוקרים אותה בידיים ממש, אבל לגבי תשלומים של האוכל תרומה טמאה - אם חכמים יאמרו שאין תשלומיו תשלומים הרי הם עוקרים דבר מן התורה בידיים ממש - שהם מפקיעים את הפירות מדין תרומה ואומרים שאינם שייכים לכהן.

אמר ליה רב חסדא לרבה: רציתי להקשות עליך מדינים נוספים (= נבארם מיד) בהם רואים שיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה, אבל לאחר שתירצת ש'שב ואל תעשה' אינו נחשב לעקירת דבר מן התורה הרי שכל הדינים האלה הם 'שב ואל תעשה'.

הדינים שמהם רצה להקשות רב חסדא:

ערל: חכמים גזרו על גר שהתגייר בערב פסח שאין שוחטים עליו קרבן פסח (ראה ברש"י שמבאר מדוע). נמצא שבגלל גזירה מדרבנן עקרנו קרבן פסח שהוא מן התורה.

הזאה: חכמים גזרו שאסור להזות על טמא מת בשבת, ולכן אדם שנטמא במת וחל יום השביעי שלו בשבת שהיא ערב פסח אינו יכול להזות ואינו אוכל קרבן פסח. נמצא שבגלל גזירה מדרבנן עקרנו קרבן פסח שהוא מן התורה.

אזמל: חכמים גזרו שלא להעביר את סכין המילה בשבת ממקומות שלא עירבו זה עם זה. נמצא שבגלל גזירה מדרבנן עקרנו את דין מילה בזמנה שהוא מן התורה.

סדין בציצית: מן התורה מותר להטיל ציצית של צמר בבגד של פשתן למרות שזה כלאים, אבל גזרו חכמים שלא לעשות כן שמא יתכסה בבגד זה בלילה, והרי הלילה הוא זמן שפטור מציצית ונמצא שנהנה מכלאים שלא במקום מצוה (= רק במקום מצוה הותר כלאים בציצית). נמצא שבגלל גזירה מדרבנן עקרנו את הדין של החיוב להטיל ציצית גם בבגד של פשתן שהוא מן התורה.

כבשי עצרת: אם נשחטו בשבת לא לשם שלמי ציבור אלא לשם עולה, גזרו חכמים שלא לזרוק את הדם. ונמצא שעקרו כאן שלש מצוות עשה מן התורה - 1. זריקת הדם. 2. הקטרת אימורים. 3. אכילת בשר הקרבן.

שופר ולולב: הם מצוות עשה מן התורה, וחכמים ביטלו אותם בר"ה וסוכות שחלו בשבת שמא יטלנו בידו ויעבירונו ארבע אמות ברה"ר.

תא שמע: נאמר "נביא מקרבך מאחריך כמני יקים לך יהוה אלהיך אליו תשמעו", דהיינו שנביא אמת יכול לעקור דבר מן התורה, כגון אליהו שהקריב בבמה בהר הכרמל למרות שאז היה אסור להקריב בבמות. נמצא שיש לחכמים כח לעקור דבר מן התורה.

דחיי: התורה אמרה לשמוע לנביא אמת גם אם עוקר דבר מן התורה, אבל לא אמרה שיש גם לחכמים כח כזה, ואין ללמוד משם שכשם שלנביא יש כח כך גם לחכמים יש כח, לפי שרק במקום שיש צורך שעה לגדור דבר כגון אליהו בהר הכרמל שעשה כן כדי להפריש את ישראל מעבודה זרה הותר לנביא לעקור דבר מן התורה.

תא שמע: בעל ששלח גט לאשתו ע"י שליח, ולפני שהגט הגיע לידה הלך הבעל לבית דין וביטל את הגט ללא ידיעת האשה, אף שמן התורה הגט בטל והאשה אינה מגורשת, התקין רבן גמליאל הזקן שלא יעשו כך מפני תיקון העולם, כלומר שמא האשה לא תדע שאינה מגורשת ותלך ותינשא למישהו אחר. ואם בכל זאת הבעל ביטלו ועבר על תקנת רבן גמליאל, לדעת רבי הגט מבוטל והאשה לא מגורשת, אבל לדעת רשב"ג הגט אינו מבוטל, לפי שאם תאמר שהוא מבוטל א"כ מה כח בית דין יפה כלומר מה הכח של תקנת רבן גמליאל שתיקן שלא לעשות כן. והרי מדאורייתא הגט מבוטל והיא עדיין אשת איש, ורק בגלל הטעם של 'א"כ מה כח בית דין יפה' אתה אומר שהגט לא מבוטל ואתה מתיר לאשת איש להינשא, נמצא שיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה.

דחיי: מי שמקדש אשה מקדשה על דעת חכמים, שהרי אומר 'הרי את מקודשת לי כדת משה לישראל', ומי שעבר על תקנת חכמים וביטל את הגט שלא בפני האשה הפקיעו חכמים את קידושיו למפרע, ונמצא שהאשה לא הייתה אשת איש.

קושיא: אם הוא קידש אותה בכסף שייך לומר שחכמים הפקיעו את קידושיו, שאמר שהכסף שנתן לה בקידושיה היה כסף מתנה ולא כסף קידושין, אבל אם הוא קידש אותה בביאה איך שייך להפקיע את הביאה למפרע?

תירוץ: אף המקדש בביאה מקדש על דעת חכמים, וחכמים החשיבו את בעילתו כבעילת זנות.

תא שמע: בית דין נותנים מלקות ומענישים עונש מיתה גם למי שלא עבר על דברי תורה, אלא כדי לעשות סייג לתורה. ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת (= איסור שבות דרבנן) ובית דין סקלו אותו כאילו חילל שבת מדאורייתא, ומעשה באחד שבעל

את אשתו תחת התאנה והלקו אותו, וחכמים עשו זאת מפני שזו הייתה שעת השמד והיו פרוצים בעבירה. נמצא שיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה.

דחיי: במקום שיש צורך זמני לגדור את הציבור מאיסור אכן מצאנו שחכמים עקרו דבר מן התורה, אבל לא מצאנו שעשו כן בתקנה קבועה לדורות.

*

הכא תהוי לה איבה ואיבה: במקרה שהמשנה עוסקת בו (= אשה שהלך בעלה וכו' ונישאת לאחר ואח"כ בא בעלה הראשון וכו') אנו מעדיפים שתהיה ביניהם איבה כדי שהוא יגרש אותה, ולכן אנו אומרים שאם היא מצאה מציאה אינה צריכה לתת אותה לבעלה, ובכך תהיה ביניהם מריבה והוא יגרש אותה.

ובמעשה ידיה: הטעם שמעשה ידיה של אשה שייכים לבעלה הוא משום שבעלה מאכילה מזונות, וכנגד זה תיקנו שמעשה ידיה שלו, אבל כאן כיון שגזרו עליה חכמים שאין לה מזונות ממנו הרי שאין סיבה שמעשה ידיה יהיו שלו.

ולא מיפר נדריה: הטעם שהבעל יכול להפר את נדרי אשתו הוא כדי שלא תתגנה עליו, כגון שנדרה שלא תתקשט או שלא תרחץ, אבל כאן אדרבה אנו רוצים שהיא תתגנה עליו ויגרשנה.